

BẢO TỒN NGUỒN GEN CÂY THUỐC CỦA NGƯỜI DAO VÀ CẢI THIỆN SINH KẾ CỘNG ĐỒNG THÔNG QUA DỊCH VỤ TẮM LÁ THUỐC VÀ CÁC SẢN PHẨM TỪ CÂY THUỐC

XÃ QUẢN BÀ, HUYỆN QUẢN BÀ, HÀ GIANG

THÔNG TIN DỰ ÁN

THỜI GIAN THỰC HIỆN: 3/2016 – 3/2018

TỔNG CHI PHÍ: [VNĐ] 2.129.035.000 - (US\$) 97,261

[VNĐ] 1.095.785.000 - (US\$) 50,059

[VNĐ] 1.033.250.000 - (US\$) 47,202

GEF SGP TÀI TRỢ

TỪ NGUỒN KHÁC

Huyện Quản Bạ (tỉnh Hà Giang) được xác định là một trong những huyện trọng tâm phát triển du lịch cộng đồng theo Quyết định số 1646 ngày 20/08/2014 của UBND tỉnh Hà Giang về phê duyệt Quy hoạch tổng thể phát triển du lịch tỉnh Hà Giang đến năm 2020, định hướng đến năm 2030.

Nhằm phát triển thành khu du lịch quốc gia, đáp ứng mục tiêu bảo tồn và phát huy các giá trị địa chất toàn cầu cho phát triển du lịch nói riêng và kinh tế - xã hội nói chung của tỉnh. Việc phát triển dược liệu nằm trong định hướng phát triển kinh tế xã hội của tỉnh Hà Giang, Vườn bảo tồn cây thuốc quốc gia của tỉnh Hà Giang dự kiến sẽ được triển khai trên địa bàn xã Quản Bạ, là cửa ngõ đi vào Cao nguyên đá Đồng Văn, nhằm cung cấp dược liệu cho các công ty thuốc Đông dược. Ngoài ra, Quản Bạ cũng là địa phương nhận được nhiều chính sách ưu tiên trong Chương trình hỗ trợ các huyện nghèo thuộc vùng 30A.

MỤC TIÊU DỰ ÁN

1

Duy trì và bảo tồn các sản phẩm từ bài thuốc tằm người Dao thông qua việc triển khai các hoạt động thu hái bền vững từ rừng theo tiêu chuẩn của GACP và nghiên cứu trồng trọt một số loài hiếm, có nguy cơ đe dọa tuyệt chủng trong tự nhiên.

2

Tổ chức kinh doanh dịch vụ tằm lá thuốc người Dao tại HTX cộng đồng Nậm Đăm dựa vào việc huy động các nguồn lực từ cộng đồng; chuyên nghiệp hóa việc thực hiện dịch vụ và kinh doanh sản phẩm từ bài thuốc tằm kết hợp với du lịch bản địa.

3

Thí điểm cơ chế chia sẻ lợi ích công bằng và hợp lý (ABS) trong hoạt động sản xuất và kinh doanh các sản phẩm từ bài thuốc tằm người Dao ở Nậm Đăm. Để thực hiện mục tiêu trên, dự án đã được Quỹ Môi trường toàn cầu (UNDP/GEF-SGP) tài trợ, chủ trì thực hiện là Trung tâm nghiên cứu và phát triển cây thuốc dân tộc cổ truyền (CREDEP) một tổ chức phi chính phủ (thành lập năm 1993), có nhiều kinh nghiệm trong hoạt động điều tra, bảo tồn và phát triển nguồn tài nguyên cây thuốc và tri thức bản địa của các dân tộc ở Việt Nam, đã phối hợp với Hợp tác xã cộng đồng Nậm Đăm (xã Quản Bạ, huyện Quản Bạ, Hà Giang), Bộ môn Thực vật (Trường ĐH Dược Hà Nội); Công ty TNHH MTV Dược khoa làm Tư vấn kỹ thuật để triển khai dự án này trong thời gian 24 tháng (bắt đầu từ tháng 3/2016).

2

CÁC NHÓM HOẠT ĐỘNG CHÍNH ĐÃ TRIỂN KHAI

- Các hoạt động tham quan, tập huấn nhằm nâng cao nhận thức, tập huấn kỹ năng nhân giống và chăm sóc cây thuốc, kỹ năng thu hái cây thuốc theo tiêu chuẩn GCP, và quy định của pháp luật, kỹ năng tổ chức dịch vụ tẩm thuốc của người dân địa phương.
- Các hoạt động điều tra cơ bản và nghiên cứu phát triển sản phẩm từ cây thuốc của nhóm chuyên gia: đánh giá thực trạng nguồn tài nguyên cây thuốc tẩm và tài nguyên cây có tinh dầu tại địa phương; nghiên cứu phát triển sản phẩm có nguồn gốc từ tinh dầu bản địa; nghiên cứu quy trình sản xuất thuốc tẩm đóng chai.
- Các hoạt động truyền thông: Lập trang Facebook, làm tờ rơi, thiết kế, lắp đặt các pano quảng bá hình ảnh; xây dựng clip ngắn về hoạt động bảo tồn cây thuốc tẩm và tổ chức dịch vụ tẩm tại HTX Nậm Đăm, tổ chức các buổi tham quan cho các em học sinh lớp 7 tại HTX và vườn ươm của HTX, tổ chức đêm truyền thông kết hợp sinh hoạt văn hóa cho thanh niên xã Quản Bạ về chủ đề bảo tồn tài nguyên cây thuốc.
- Xây dựng cơ chế chia sẻ lợi ích giữa các thành viên trong HTX và các tổ chức liên quan như hội phụ nữ và hội nông dân có cam kết bằng văn bản.
- Cải tạo cảnh quan, mua sắm các dụng cụ, thiết bị cần thiết cho quá trình sản xuất thuốc tẩm, hỗ trợ xây dựng vườn ươm giống cây thuốc cho HTX Nậm Đăm.

3

KẾT QUẢ & TÁC ĐỘNG NỔI BẬT

Về môi trường

- Bảo tồn được đa dạng nguồn gen cây thuốc tẩm. Người dân địa phương đã biết các phương pháp thu hái bền vững; bảo tồn hợp lý một số cây thuốc tẩm bằng cách trồng những cây thuốc có nguy cơ cạn kiệt trong tự nhiên.

Về kinh tế

- Người dân trong HTX đã có thêm một khoản thu nhập ban đầu từ tổ chức dịch vụ tẩm thuốc lá: số lượt khách đến tẩm trong 03 tháng 6, 7 và 8 tăng lần lượt từ 33, 39 và 46 lượt. Với giá mỗi lượt tẩm là 80.000 đồng. Như vậy, doanh thu mang lại tăng dần từ 2.640.000 đồng lên 3.680.000 đồng. Với sự tác động của khoa học, cải tiến công thức, thời gian tới, trong mùa du lịch Cao nguyên đá, Hoa Tam giác mạch, hứa hẹn lượt khách sẽ tăng lên đáng kể.

Về xã hội

- Các hoạt động của dự án thu hút rất nhiều phụ nữ dân tộc với tỷ lệ 70-90%.
- Hầu hết các thành viên địa phương tham gia vào dự án là người dân tộc Dao, sinh sống tại Quản Bạ, Hà Giang. Các đối tượng này chủ yếu nằm trong độ tuổi từ 18 đến 35.
- Tại HTX Nậm Đăm, sau khi được tập huấn đã bắt kịp các chuyển giao khoa học công nghệ hiện đại liên quan đến các khâu của quá trình sản xuất: nhân giống, giữ giống, trồng trọt, thu hái, sơ chế, chiết xuất và tạo ra sản phẩm. Người dân trong HTX có thể tự sử dụng, vận hành các thiết bị, máy móc do dự án cung cấp để sản xuất các sản phẩm tại HTX. Ngoài ra, người dân tại đây cũng có năng lực thương mại hóa sản phẩm của HTX bằng cách tham dự các hội chợ tại địa phương, tại Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh, bán hàng qua kênh online (facebook), bán hàng tại chỗ và tại điểm trưng bày sản phẩm ở Cổng trời Quản Bạ.

VỀ CHÍNH SÁCH

- Các công việc của HTX đã góp phần giải quyết việc làm cho 10-20 lao động tại địa phương.
- Dự án đã có những tác động đến chính quyền địa phương để vận dụng những chính sách và nguồn vốn ưu tiên của huyện vào sự phát triển của tổ chức cộng đồng tại HTX Nậm Đăm. Cụ thể đó là những hỗ trợ về khuyến công (thiết bị, máy móc, đường dây điện, đường vào HTX); những hỗ trợ về xúc tiến thương mại sản phẩm thông qua các hội chợ.

4

BÀI HỌC KINH NGHIỆM

Kinh nghiệm huy động nguồn lực, nguồn vốn đối ứng

- Dự án đã lựa chọn chủ thể thực hiện là HTX cộng đồng Nậm Đăm, đây là một tổ chức có pháp nhân, có vốn góp và danh sách thành viên rõ ràng, từ đây làm hạt nhân lan tỏa ra toàn địa phương.
- Dự án cũng đã huy động các chuyên gia đến từ Công ty Cổ phần Dược khoa.

Kinh nghiệm huy động nguồn lực và vốn đối ứng

Khi huy động nguồn lực và vốn đối ứng cho dự án, các thành viên BÐH nhận thức được, vốn tồn tại dưới nhiều hình thức khác nhau; tiền, đất, cơ sở vật chất, sức lao động, chuyên môn. Chính vì vậy BÐH đã chủ động kêu gọi các bên góp vốn đối ứng với các hình thức khác nhau tùy thuộc vào điều kiện và năng lực của các bên tham gia dự án. Cụ thể như sau:

- Với phía người dân, địa phương: người dân có sẵn cơ sở vật chất (phòng họp, hội trường), sức lao động dồi dào, đất đai, do đó họ sẽ đóng góp vốn đối ứng dưới các hình thức này.

- Nắm bắt được tình hình Công ty Cổ phần Dược khoa đang có kế hoạch phát triển dược liệu tại địa phương, trong đó có hỗ trợ cộng đồng tại HTX Nậm Đăm. BÐH dự án đã vận động công ty góp vốn bằng công lao động và công tác phí của các nhân viên của công ty trực chiến thực địa tại địa phương. Sát cánh cùng người dân để hướng dẫn họ cách thức tổ chức HTX, quản lý HTX và vận hành các công việc liên quan đến HTX.

Kinh nghiệm duy trì và phát triển kết quả của dự án

Dự án chưa kết thúc nhưng để duy trì và phát triển kết quả của dự án, BÐH dự án đã có những kế hoạch sau:

- Cơ chế chia sẻ lợi ích của HTX đã được kí kết, trên cơ sở cơ chế này, HTX sẽ quản lý được tình hình thu hái dược liệu tại địa phương theo từng năm.
- Có sản phẩm hoàn thiện, mạng lưới truyền thông, phân phối mở rộng dưới dạng các hợp đồng kinh tế với các công ty, đảm bảo việc lưu thông hàng hóa diễn ra liên tục dù dự án đã kết thúc.
- Đề xuất các dự án KHCN tiếp nối những kết quả của dự án bao gồm: hoàn thiện quy trình sản xuất thuốc tẩm đóng chai, xây dựng vườn lưu giữ nguồn gen cây thuốc tẩm người Dao tại địa phương.
- Tiếp tục hỗ trợ HTX với vai trò là hạt nhân của dự án để duy trì những hoạt động tiếp theo của dự án.

KẾT LUẬN

Đến nay, dự án: **“Góp phần bảo tồn nguồn gen cây thuốc người Dao và cải thiện sinh kế thông qua phát triển dịch vụ tắm lá thuốc phục vụ du lịch cộng đồng và các sản phẩm từ cây thuốc ở xã Quán Bạ - Hà Giang”** đã đi được một chặng đường và bước vào giai đoạn cuối chuẩn bị cho hoạt động tổng kết dự án. Dự án đã để lại những thành quả nhất định đối với cộng đồng người Dao nơi đây. Bà con địa phương đã biết cách thu hái cây thuốc tắm từ rừng theo quy trình, thu hái có sự quản lý và có ý thức bảo tồn nguồn gen cây thuốc.

Việc tổ chức phục vụ tắm lá thuốc tại đây đã được nâng cấp lên quy mô cao, cảnh quan đẹp, thuốc tắm nấu theo đúng quy trình, tiêu chuẩn, có sổ sách theo dõi, có cải tiến, cách thức phục vụ tắm cũng được tập huấn chuyên nghiệp hơn. Người dân địa phương đã biết tự quảng bá dịch vụ tắm của mình qua trang Facebook mà dự án đã hỗ trợ thiết lập và quản lý. Đặc biệt, các học sinh lớp 7 trên địa bàn, các tầng lớp thanh niên, phụ nữ nông dân đều được lôi cuốn vào dự án với những hoạt động khác nhau. Điểm thành công của Dự án là đã lựa chọn được cộng đồng hưởng lợi với hạt nhân là một HTX có tư cách pháp nhân rõ ràng nên các cam kết được thực hiện theo quy định của pháp luật, có trách nhiệm. Các kết quả của Dự án vì thế cũng sẽ được duy trì và phát triển thông qua sự lớn mạnh của HTX.

CHƯƠNG TRÌNH TÀI TRỢ CÁC DỰ ÁN NHỎ CỦA QUỸ MÔI TRƯỜNG TOÀN CẦU

304 Kim Mã, Ba Đình, Hà Nội, Việt Nam

ĐT: +84 24 385 00 150

Email: gef-sgp-vietnam@undp.org

Website: www.undp.org | www.sgp.undp.org

TRUNG TÂM NGHIÊN CỨU VÀ PHÁT TRIỂN CÂY THUỐC DÂN TỘC CỔ TRUYỀN (CREDEP)

Số 9 - Vũ Hữu Lợi, quận Hai Bà Trưng, Hà Nội

ĐT: 024 9423043 ; Fax: 024 39423043

E-Mail: credep.vn@gmail.com